

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Клочко Альбіна Володимирівна

УДК 658

**КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ**

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

***Автореферат**
дипломної роботи на здобуття
кваліфікації магістра фінансів, банківської справи та страхування*

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана на факультеті обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії на кафедрі фінансів і кредиту

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

Чумак Валентина Дмитрівна

*Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри фінансів і кредиту*

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент

Рудич Алла Іванівна,

*Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри економічної теорії та
економічних досліджень*

Захист відбудеться _____ грудня 2018 р. о 9 годині на засіданні екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус 4, аудиторія 425

*Відповідальний за
нормо-контроль*

О. В. Безкровний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах роль кредитування сільськогосподарських підприємств набуває все більшої актуальності. Пов'язано це з тим, що всі суб'єкти господарювання прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку всіх напрямів банківської інфраструктури, насамперед кредитування, не можливий нормальний їх розвиток. Кредитні відносини пронизують всі етапи суспільного відтворення, а кредит виступає вагомим фактором розвитку та зростання економіки.

З метою забезпечення ефективного розвитку національного господарства, поліпшення соціального захисту та добробуту громадян, необхідно повноцінно використовувати кредитні важелі впливу на перебіг економічних процесів. Кредитні відносини в масштабі країни сприяють подоланню спаду виробництва, посиленню фінансового контролю за грошовими потоками, стримуванню інфляційних процесів та скороченню бюджетного дефіциту держави. Тому формування кредитних відносин, які б сприяли розвитку сільськогосподарських підприємств, є однією з необхідних умов функціонування країни в цілому.

Тема кредитування підприємств набуває все більшої актуальності, оскільки в останній час з'являється все більше публікацій, які в тій чи іншій мірі відносяться до теми кредитування сільськогосподарських підприємств. Питаннями кредитування суб'єктів господарювання займаються А. М. Білоченко, В. Ю. Бодаковський, О. Є. Гудзь, Г. І. Зуб, М. Д. Корінько, О. О. Лошкарьова, Г. І. Пиріг та інші. На даний час недостатньо вивченими залишаються питання щодо вдосконалення системи банківського кредитування, підходів до оцінки кредитоспроможності позичальника та удосконалення механізму залучення та погашення банківських кредитів.

Кредит підвищує ефективність розширеного відтворення, повніше задовольняє потреби суспільства у фінансових ресурсах, без його залучення забезпечити доступність вільних ресурсів досить проблематично. В наш час, коли економіка перебуває в кризовому стані дана тема стає все більш актуальною. Зрозуміло, що без якісної системи оцінювання кредитоспроможності позичальників банки можуть опинитися у складному фінансовому стані, спричиненому недовірою до кредитів.

Використання кредитних ресурсів дозволяє істотно розширити обсяг виробничо-господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фондів виробничого і невиробничого призначення і в кінцевому рахунку – підвищити ринкову вартість підприємства. Все вище зазначене обумовлює актуальність обраної теми дипломної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри фінансів і кредиту за темою «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування сутності, необхідності та значення кредитування сільськогосподарських підприємств, виявлення основних проблем, які виникають під час кредитних відносин із фінансовими установами, проведення оцінки кредитоспроможності позичальника.

Виходячи із зазначеної мети, основними завданнями дослідження було:

- дослідити теоретичні аспекти кредитування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання;
- встановити основні проблеми, що виникають при кредитуванні сільськогосподарських підприємств;
- оцінити фінансово-економічний стан, платоспроможність та ліквідність, тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання;
- оцінити кредитоспроможність підприємства за кількісними і якісними характеристиками та визначити доцільність залучення банківського кредиту для формування залучених фінансових ресурсів підприємства;
- розробити заходи щодо автоматизації кредитних операцій на підприємстві та основні шляхи вдосконалення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження дипломної роботи є кредитування підприємств та розробка шляхів підвищення його ефективності. Предметом дослідження є теоретичні і методичні основи удосконалення кредитування сільськогосподарських підприємств та інших суб'єктів господарювання відповідної сфери діяльності.

Робота виконана на матеріалах сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю імені Чапаєва Чорнухинського району Полтавської області.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось згідно системного підходу до вивчення економічних процесів і явищ. У роботі використані наступні методи дослідження: абстрактно-логічний (визначення сутності властивостей та принципів побудови показників фінансового стану підприємств), розрахунково-конструктивний (оцінка фінансового стану та кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва), порівняння (співставлення нормативних та базових значень з фактичними показниками оцінки кредитоспроможності підприємства), експериментальний (оптимізація структури капіталу підприємства). Теоретична і методологічна основа дослідження ґрунтується на використанні основних положень економічної теорії, розробок провідних вчених-економістів з питань кредитування підприємств, а також законодавчих та нормативних актів.

Інформаційна база. Теоретичною основою дослідження є наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців з питань кредитування, що містяться у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах наукових та науково-практичних конференцій, а також власні дослідження та

спостереження. Інформаційною базою для виконання дипломної роботи виступала фінансова звітність сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю імені Чапаєва Чорнухинського району Полтавської області за 2016-2017 роки та кредитний договір підприємства.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Дослідження теоретичних і практичних основ удосконалення залучення та погашення банківських кредитів дозволило одержати наступні результати, що мають в собі елементи наукової новизни: уточнено оцінку кредитоспроможності підприємства-позичальника; удосконалено механізм залучення та погашення банківських кредитів підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені автором пропозиції щодо удосконалення кредитування сільськогосподарських підприємств можуть бути використані в практичній роботі СТОВ імені Чапаєва та інших суб'єктів господарювання відповідної сфери діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на студентській науковій конференції (Полтава, ПДАА, 25-26 квітня 2018 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,35 др. арк., у тому числі 1 наукова стаття обсягом 0,2 др. арк., у матеріалах конференції – тези 1 доповіді обсягом 0,15 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 50 найменувань, містить 20 таблиць, 8 рисунків, 14 додатків. Основний зміст роботи викладено на 99 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретичні аспекти кредитування підприємств в сучасних умовах**» досліджено місце та значення кредитування в сучасних умовах господарювання, розкрито сутність, значення та необхідність банківського кредитування підприємств, проаналізовано проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах.

Кредит є об'єктивною вартісною категорією, складовою частиною товарно-грошових відносин, а його необхідність викликана існуванням товарно-грошових відносин. Отже, необхідність кредиту викликана існуванням товарно-грошових відносин, а його передумовою є наявність поточних або майбутніх доходів у позичальника.

Розрізняють наступні види кредитів: банківський; комерційний (товарний); державний; лізинговий. Залежно від форми руху вартості виділяють дві форми кредиту: товарну і грошову (рис. 1).

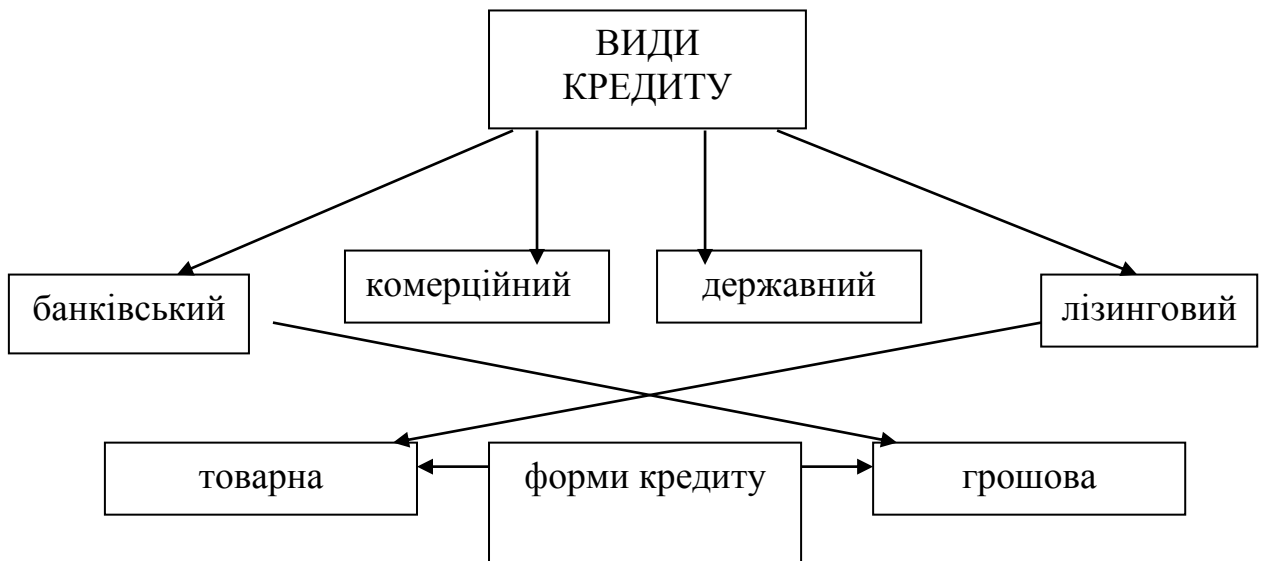

Рис. 1. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам

Ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності позикових фінансових ресурсів поряд із власними коштами, які є в їх розпорядженні, тобто поряд зі статутним капіталом та іншими складовими власного капіталу. За питомою вагою перше місце серед позикових ресурсів у більшості підприємств посідає банківський кредит, що є складовою фінансового кредиту.

Основним різновидом фінансових кредитів є банківський кредит, який надається суб'єктам кредитування всіх форм власності у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитним договором. Основними з цих умов є: забезпеченість, повернення, строковість, платність і цільова спрямованість. Отже, під банківським кредитом розуміють грошові кошти, що надаються банком у позику клієнту для цільового використання на встановлений строк під певний відсоток.

Банківський кредит надається підприємствам на сучасному етапі в наступних основних видах. Бланковий (незабезпечений) кредит для здійснення окремих господарських операцій. Як правило, він надається комерційним банком, що здійснює розрахунково-касове обслуговування підприємства. Хоча формально він носить незабезпечений характер, але фактично забезпечується розміром дебіторської заборгованості підприємства і його коштами на розрахунковому та інших рахунках у цьому ж банку. Крім того, цей вид кредиту є зазвичай таким, що «самоліквідується», оскільки операція, що здійснюється за його посередництва, генерує по її закінченні грошовий потік, достатній для його повного погашення.

Досить поширеним у банківській практиці є відкриття кредитної лінії. Оскільки потреба в короткостроковому банківському кредиті не завжди може

бути передбачена з ув'язкою до конкретних строків його використання, угоду про нього підприємство може оформити з банком завчасно у формі відкриття кредитної лінії.

Банківське кредитування в Україні є переважно джерелом покриття тимчасових потреб підприємств у коштах фінансування «касових розривів». Банківське кредитування на сучасному етапі виступає основною формою позикового капіталу підприємства, що має ряд позитивних рис. Проте існує багато проблем, пов'язаних з залученням, використанням та поверненням кредитних ресурсів. Це визначає необхідність розгляду чинників, що стримують розвиток кредитних відносин між вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами і фінансовими установами та визначити шляхи їх вдосконалення. Таким чином, кредит в сучасних умовах господарювання ще не став ефективним важелем забезпечення економічного зростання.

За даними Національного Банку України, сукупні кредитні вкладення в економіку на початок 2010 року становили 15,29 млрд грн, у тому числі портфель кредитів, наданих сільськогосподарським підприємствам складає 1676 млн грн. Кредитні вкладення банків в агропромисловий комплекс зростали, і у 2011 році тільки за перші 8 місяців портфель таких кредитів збільшився на 1390 млн грн, або на 82,9 %. У зв'язку з відсутністю бюджетного фінансування сільського господарства банківське кредитування стає одним із основних джерел фінансування поточних та інвестиційних проектів підприємств агропромислового комплексу України.

Одним із шляхів зниження для банків кредитних ризиків в агропромисловому секторі також є кредитування багатогалузевих підприємств, що провадять диверсифіковану діяльність і тому мають незалежні джерела надходжень коштів. Одним із варіантів поліпшення фінансування сільського господарства може стати відродження кредитної кооперації. Кооперативи можуть поєднувати власні кошти, вільні гроші сільського населення, а також мешканців малих міст. Але тут спочатку з боку держави повинна бути надана конкретна допомога у вигляді пільгових банківських кредитів.

Велике значення для сільського господарства має інвестиційний кредит – лізинг. Лізинг можна розглядати як передачу майна у тимчасове користування на умовах повернення, терміновості, платності, тобто кваліфікувати як кредит в основний капітал. Тому з економічного погляду лізинг – це трансформація банківського кредиту у товарний шляхом надання лізингодавцем лізингоодержувачу у формі оренди майна. Лізингова угода тією чи іншою мірою включає елементи й оренди, і прокату, і товарного кредиту. Водночас лізинг має специфічні особливості. Створення лізингової фірми шляхом об'єднання можливостей виробничої корпорації і банка бажане, а іноді необхідне, оскільки для її фінансування порівні в виробничі потужності, що випускають об'єкти лізингу і засобу для їхньої купівлі.

У другому розділі «**Кредитування сільськогосподарських підприємств в умовах становлення ринкових відносин**» проведено фінансово-економічну

характеристику підприємства, проаналізовано порядок отримання та погашення банківських кредитів, використання комп'ютерних технологій для автоматизації кредитних операцій на підприємстві.

З метою своєчасного виявлення кредитоспроможності підприємства необхідно систематично проводити аналіз фінансового стану СТОВ імені Чапаєва, оскільки лише за його допомогою можна виявити найбільш ризикові місця в економіці і запропонувати ефективні рішення щодо їх вирішення. Оцінка фінансово-економічного стану СТОВ імені Чапаєва подана в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз формування, структури та динаміки фінансових результатів діяльності СТОВ імені Чапаєва за 2015-2017 рр.

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. у % до 2015 р.
	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4060	X	3663	X	3523	X	86,8
Операційні витрати у тому числі:	3985	100,0	3919	100,0	3951	100,0	99,1
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3153	79,1	2977	76,0	2630	66,5	83,4
б) адміністративні витрати	383	9,6	502	12,8	801	20,3	209,1
в) витрати на збут	67	1,7	52	1,3	98	2,5	146,3
г) інші операційні витрати	381	9,6	387	9,9	423	10,7	111,0
Валовий прибуток (збиток)	906	X	686	X	893	X	98,6
У % до чистого доходу від реалізації продукції	X	22,3	X	18,7	X	25,3	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	584	X	250	X	204	X	34,9
Фінансові та інвестиційні доходи	31	X	20	X	39	X	125,8
Фінансові та інвестиційні витрати	55	X	40	X	50	X	90,9
Прибуток (збиток) діяльності підприємства до оподаткування	560	X	230	X	193	X	34,5
Податок на прибуток	-	X	-	X	-	X	-
Прибуток (збиток) після оподаткування	560	X	230	X	193	X	34,5
У % до прибутку підприємства до оподаткування	X	100,0	X	100,0	X	100,0	X
Чистий прибуток (збиток)	560	X	230	X	193	X	34,5
У % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	13,8	X	6,3	X	5,5	X
У % до валового прибутку	X	61,8	X	33,5	X	21,6	X

За даними табл. 1 у 2017 році порівняно з 2015 роком чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 13,2 % і становив у 2017 році 3523 тис. грн. Поряд із цим зменшилась і собівартість реалізованої продукції на 16,6 %, що

обумовило зменшення валового прибутку на 1,4 %. Частка валового прибутку в чистому доході від реалізації продукції зросла з 22,3 % у 2015 році до 25,3 % у 2017 році.

Таким чином, фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають його реальні і потенційні фінансові можливості. Виконані розрахунки свідчать про досить високий рівень фінансової стійкості СТОВ імені Чапаєва за показниками структури джерел формування власного та залученого капіталу. У той же час підприємство має кризовий фінансовий стан, оскільки спостерігається нестача власних оборотних активів для формування запасів. Фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток. Чистий прибуток у 2015 році становить 560 тис. грн а в 2017 році 193 тис. грн, тобто, абсолютне зменшення склало 367 тис. грн, що свідчить про погіршення фінансово-економічного стану СТОВ імені Чапаєва за досліджуваний період.

Головним кредитором СТОВ імені Чапаєва є Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль». Для отримання кредиту головний бухгалтер підприємства або інша уповноважена особа СТОВ імені Чапаєва спочатку звертається до банку для проведення попередніх переговорів. Це звернення може здійснюватись по телефону чи завдяки зустрічі з відповідним працівником кредитного відділу банку. В ході співбесіди представник підприємства повинен з'ясувати головні критерії та умови отримання кредиту, строки, на які можливо одержати кредит, діапазон процентних ставок, порядок погашення, список документів, які необхідно надати банку. На основі проведеної співбесіди оцінюються шанси на отримання кредиту і приймається рішення про доцільність продовження подальших переговорів з обраним банком.

Перелік документів, які отримує від СТОВ імені Чапаєва кредитний спеціаліст Публічного акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» є наступним:

- звернення позичальника до банку за кредитом;
- клопотання власника господарського товариства на одержання кредиту;
- заявка на одержання кредиту;
- копії нотаріально посвідчених документів позичальника: щодо створення підприємства і предмету його діяльності (свідоцтво про державну реєстрацію тощо), установчих документів;
- документи, що підтверджують повноваження керівника або іншої особи на укладення, підписання угод та розпорядження майном та/або майновими правами підприємства;
- копії документів, що підтверджують право власності на майно, що пропонується в заставу та договір, майнові права за яким пропонується в заставу;
- копії нотаріально посвідчених документів поручителів та/або гарантів: щодо створення підприємства і предмету його діяльності, установчих документів; документи, що підтверджують повноваження керівника або іншої особи на укладення, підписання угод та розпорядження майном та/або

майновими правами підприємства;

- оскільки позичальник на дату розгляду кредитного проекту вже є клієнтом банку доцільно вимагати від позичальника складеної в довільній формі довідки щодо відсутності змін інформації, що зазначена в анкеті клієнта, оформленій при відкритті рахунку в банку;

- бізнес-план (у разі необхідності та для інвестиційних проектів);
- план техніко-економічного обґрунтування (розрахунку) кредитної пропозиції;

- баланси за попередні роки (не менше, ніж за два останні роки) та звітні періоди поточного року, а також на останню звітну дату з необхідними розшифровками дебіторської та кредиторської заборгованостей, звіт про фінансові результати підприємства;

- підтвердження відсутності податкової заборгованості та податкової застави активів позичальника, запропонованих у заставу;

- баланси поручителів або гарантів за останній рік та на останню дату, інформація щодо їх фінансового стану та боргів перед бюджетом;

- дані про грошові потоки позичальника – для доповнення аналізу фінансового стану клієнта та визначення джерел погашення кредиту;

- відомості про наявність чи відсутність справи про банкрутство;

- висновок експерта, який здійснив незалежну експертну оцінку вартості майна, яке пропонується в заставу;

- договір добровільного страхування майна підприємства.

Наведемо порядок організації роботи щодо отримання банківських позичок, а також визначимо основні акценти в цій роботі, на які повинні звертати увагу керівництво СТОВ імені Чапаєва та його фінансові служби (табл. 2).

Таблиця 2

Організація фінансової роботи в СТОВ імені Чапаєва із залучення банківського кредиту

Етапи залучення банківської позички	Основні питання, на які слід звернути увагу
А	Б
Попередні переговори з обраним банком	– критерії та умови надання кредиту – діапазон процентних ставок – строки та порядок погашення – список документів, які слід подати до банку
Рішення про доцільність подальших переговорів з банком	– оцінка шансів на отримання кредиту – зіставлення з умовами надання кредиту, які пропонуються іншими банками
Рішення зборів власників щодо залучення банківського кредиту	– якщо сума кредиту є значною і це передбачено статутом
Підготовка пакету документів відповідно до переліку банку	– перелік документів встановлюється кожним банком індивідуально – формулювання цілей, під які залучається кредит – особливий акцент на бізнес-план і прогноз Cash-flow

Продовж. табл. 2

А	Б
Передача пакету документів до банку	– дата прийняття банком пакета документів є офіційною датою подачі кредитної заявки
Відкриття поточного рахунку в банку (якщо такий рахунок відсутній)	– подається типовий набір документів, необхідних для відкриття рахунку
Фінансово-економічна експертиза діяльності підприємства	– кредитний експерт може вимагати додаткової інформації – перевірка достовірності отриманих даних на місці
Узгодження величини процентної ставки та інших параметрів кредиту	– інвестор relations – уміння вести переговори
Укладення кредитної угоди	– у письмовому вигляді – не потребує нотаріального посвідчення
Моніторинг та контроль за виконанням кредитної угоди	– створення умов для контролю з боку працівників банку за цільовим використанням коштів

На підготовчому етапі кредитний працівник Публічного акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» вивчає можливість надання кредиту. З метою обмеження концентрації кредитного ризику при розгляді заявки на кредит кредитний працівник на підставі проаналізованих юридичним працівником даних щодо пов'язаних осіб-позичальників банку з потенційним позичальником здійснює розрахунок можливої суми сукупної заборгованості їх перед банком в цілому.

Таким чином, організація фінансово-економічних взаємовідносин між підприємством-позичальником та банківською установою з приводу залучення кредитів являє собою складний та тривалий процес. Тому досить важливою умовою для ефективності відносин між позичальником та банком є робота по вивченню і аналізу фінансового стану та кредитоспроможності саме зі сторони СТОВ імені Чапаєва.

У третьому розділі «**Шляхи підвищення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств**» проаналізовано порядок планування потреби в короткострокових та довгострокових кредитах банку, проведено оцінку кредитоспроможності позичальника та розроблено напрями її удосконалення, запропоновано шляхи підвищення ефективності кредитування сільськогосподарських підприємств.

Необхідність у кредитних ресурсах в СТОВ імені Чапаєва, створює підґрунтя для розробки на підприємстві плану (програми) залучення довгострокових та короткострокових кредитів банку. Програма залучення та управління кредитними ресурсами суб'єкта господарювання являє собою процес розрахунку необхідного розміру кредиту та графіків повернення суми кредиту та відсотків за ним.

На першому етапі розробки програми формування кредитних ресурсів слід проводити розрахунок потреби підприємства у довгострокових та

короткострокових банківських кредитах. У загальному вигляді розрахунок потреби підприємства у банківському кредиті, як показано на рис. 2, здійснюється за напрямками їх використання.

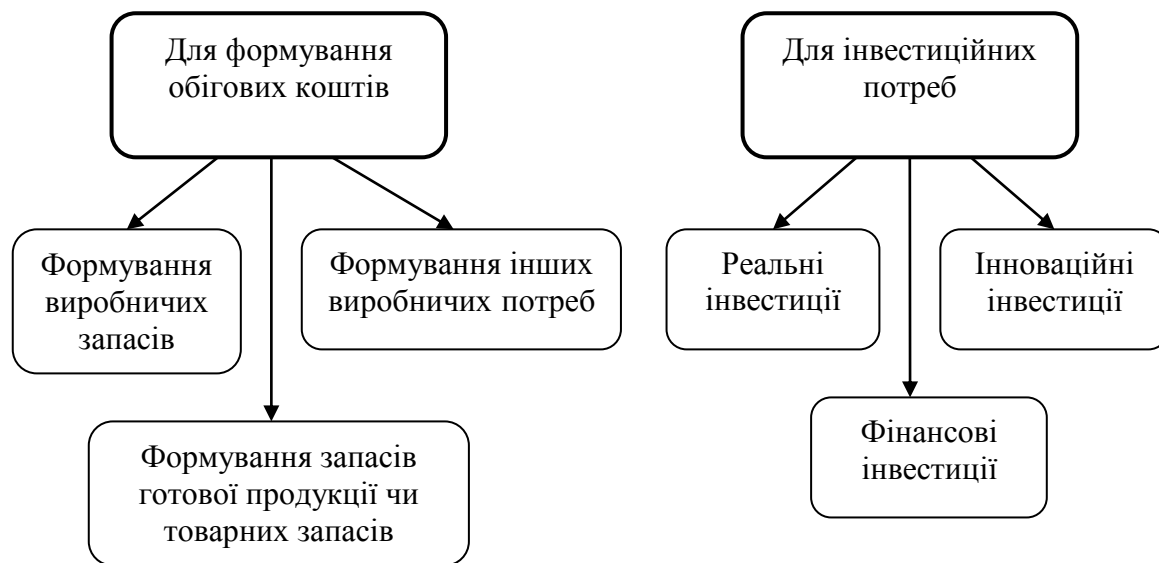

Рис. 2. Розрахунок потреби в кредитах та напрями їх використання

Для розробки плану (програми) залучення кредитних ресурсів в СТОВ імені Чапаєва на 2018 рік було використано фінансову звітність підприємства, кредитні договори суб'єкта господарювання з комерційним банком, що його кредитує, матеріали, що надавалися підприємством для отримання кредитних коштів.

Оцінка кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва необхідна для прийняття рішення про видачу кредиту й обґрунтування його погашення. Кредитоспроможність підприємства оцінюється на основі системи показників, які відображають розміщення і джерела обігових коштів, результати фінансової діяльності. Вибір показників залежить від особливостей виробничої діяльності, галузевої специфіки та інших факторів. Під час аналізу кредитоспроможності враховується також наявність чи відсутність у минулому кредитних відносин підприємства з банком, розмір і строки надання позики.

При оцінці рівня кредитоспроможності увага концентрується на персональних і фахових якостях керівництва, а також на організації управління в СТОВ імені Чапаєва. Відповідні висновки робляться на основі вивчення інформації, яка характеризує наявність і реальність довгострокової стратегії розвитку підприємства, наявність та функціональну спроможність системи контролінгу, освіти, досвід та імідж керівництва, плинність кадрів на ключових посадах, тощо.

Розрахунки узагальнюючої оцінки кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва проведемо в табл. 3. Проведені розрахунки показують, що за даною методикою досліджуване СТОВ імені Чапаєва за 2015–2017 роки відноситься до другого класу підприємств-позичальників, що означає, що дане

підприємство може одержати кредити банків на загальних умовах за певних застережень. З точки зору забезпечення кредиту і своєчасності його погашення метод рейтингової оцінки має певний недолік, адже строки погашення виданого кредиту будуть визначатися після дати, на яку проводилася оцінка фінансового стану підприємства.

Таблиця 3

**Оцінка кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва за 2015-2017 рр.
відповідно до поділу за класами**

Критерії	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	значення	клас	значення	клас	значення	клас
1. Коефіцієнт автономії	0,658	1	0,671	1	0,675	1
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,009	3	0,022	3	0,020	3
3. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,429	3	0,542	2	0,115	3
4. Загальний коефіцієнт ліквідності	3,388	1	4,009	1	1,963	2
5. Узагальнююча (рейтингова) оцінка, балів	200	2	150	2	230	2

На першому етапі за даними фінансової звітності СТОВ імені Чапаєва за три попередні роки розраховується система фінансових показників, які за економічним змістом поділяються на 5 груп: показники ліквідності; показники ділової активності (оборотності); показники фінансової незалежності; показники рентабельності; інші показники.

Другий етап полягає в тому, що за допомогою спеціальних матриць, які диференційовані по секторах економіки, визначається рейтинг фінансових показників на основі значень, одержаних на першому етапі. Рейтинг кожного фінансового показника може приймати значення від нуля (найнижчий рейтинг) до десяти (найвищий рейтинг).

На третій стадії проводиться розрахунок величини інтегрованого показника фінансового стану підприємства (ІПФС) за формулою:

$$\text{ІПФС} = \sum_{i=1}^{13} (R_i * (V_i / 100)), \quad (1)$$

де R_i – рейтинг i -го фінансового показника;

V_i – питома вага i -го фінансового показника в Інтегрованому показнику, %.

Інтегрований показник фінансового стану підприємства може приймати значення від 0 до 10. Аналіз динаміки його величини дозволить сформулювати висновок про позитивні чи негативні зміни у фінансовому стані підприємства.

На четвертому етапі визначається підсумковий рейтинг фінансового стану СТОВ імені Чапаєва на основі величини інтегрованого показника фінансового стану: А (7 – 10); Б (4,5 – 7); В (2,5 – 4,5); Г (1 – 2,5); Д (0 – 1).

На заключному етапі аналізу фінансово-економічного стану доцільно провести комплексну оцінку фінансового стану підприємства (табл. 4).

Таблиця 4

**Комплексна (рейтингова) оцінка
кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва за 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	зна- чення	рей- тинг	зна- чення	рей- тинг	зна- чення	рей- тинг
1. Показники ліквідності						
1.1. Коефіцієнт поточної ліквідності	3,388	10	4,009	10	1,963	10
1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,429	6	0,542	7	0,115	2
2. Показники ділової активності						
2.1. Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	62,1	10	64,3	10	52,9	10
2.2. Період оборотності запасів, днів	192,8	3	204,9	3	203,8	3
2.3. Період оборотності активів, днів	340,7	9	431,4	7	479,1	7
3. Показники фінансової незалежності						
3.1. Коефіцієнт фінансової незалежності, %	34,2	9	32,9	9	32,5	9
3.2. Питома вага оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	70,5	10	75,0	10	49,1	10
4. Показники рентабельності						
4.1. Рентабельність продажу, %	11,8	10	5,5	8	4,8	7
4.2. Рентабельність активів, %	14,6	10	5,2	10	4,1	9
4.3. Рентабельність власного капіталу, %	21,5	10	7,9	8	6,1	8
5. Інші показники						
5.1. Знос основних засобів, %	33,8	9	35,2	9	49,8	8
5.2. Питома вага простроченої кредиторської заборгованості, %	0	10	0	10	0	10
5.3. Питома вага простроченої дебіторської заборгованості, %	0	10	0	10	0	10
5.4. Інтегрований показник фінансового стану	х	8,9	х	8,5	х	5,6
5.5. Рейтинг фінансового стану	х	А	х	А	х	Б

У процесі аналізу кредитоспроможності клієнта використовують такі методи аналізу: метод коефіцієнтів, метод групувань, метод порівнянь, рейтингові системи оцінки. Вибір методу залежить від низки чинників: типу економічної системи, ступеня розвиненості ринкових відносин, особливостей побудови балансу та інших форм звітності клієнта, галузевих особливостей, виду діяльності, характеру позичальника (підприємство, фізична особа), форми власності. Оцінка кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва дає підстави зробити висновки, що досліджуване підприємство має передумови для одержання кредиту, оскільки в 2015–2016 роках має рейтинг А, в 2017 році рейтинг Б і відноситься до другого класу підприємств-позичальників за вище описаними методиками.

ВИСНОВКИ

Діяльність суб'єктів господарювання в системі ринкової економіки неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів. З економічного погляду кредит – це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим – хто його отримує. Досить часто підприємству не вистачає власних коштів і тоді воно залучає їх на фінансовому ринку у формі банківських кредитів, коштів від емісії облігацій, інших видів цінних паперів, кредиторської заборгованості тощо. Отже, стабільний розвиток підприємства і всієї галузі в цілому потребує достатнього, постійного і своєчасного ресурсного забезпечення.

Проведені дослідження дають підставу зробити наступні висновки та розробити конкретні пропозиції.

1. Ефективна фінансово-господарська діяльність неможлива без залучення позикових коштів. Використання позикового капіталу дозволяє істотно розширити обсяг виробничо-господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних виробничих фондів виробничого і невиробничого призначення і в кінцевому рахунку – підвищити ринкову вартість підприємства. Ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності позикових фінансових ресурсів поряд із власними коштами, які є в його розпорядженні.

2. З метою подальшого розвитку системи кредитної та фінансової підтримки підприємств потрібний комплексний підхід до формування кредитних ресурсів й удосконалення наявної кредитної інфраструктури, кредитного і розрахункового механізмів. Існує багато проблем, пов'язаних з залученням, використанням та поверненням кредитів, що надаються банківськими установами. Особливо це стосується сільськогосподарських підприємств. Ця особливість зумовлена специфікою галузі: нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондоддачею; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; залежністю від природокліматичних умов, що знижує гарантованість позик сільськогосподарським товаровиробникам.

3. Оцінка фінансово-економічного стану СТОВ імені Чапаєва свідчить про досить високий рівень фінансової стійкості підприємства. Фактичне значення коефіцієнта автономії вказує, що на кінець 2017 року питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 67,5 %. Про високий рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами свідчать коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами і коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами. У 2017 році СТОВ імені Чапаєва має ознаки кризового фінансового стану. Порівняно з 2015 роком коефіцієнти платоспроможності мають негативну динаміку, яка вказує на погіршення стану ліквідності та платоспроможності підприємства.

4. Головним кредитором СТОВ імені Чапаєва є Публічне акціонерне

товариство «Райффайзен Банк Аваль» Чорнухинського району відділення Полтавської обласної дирекції. Підприємство в своїй діяльності користується як довгостроковими так і короткостроковими кредитами банку. За досліджуваний період загальна сума банківських кредитів зросла на 19 тис. грн. Таке збільшення обумовлено зростанням довгострокових кредитів на 73 тис. грн та зменшенням короткострокових на 54 тис. грн. В структурі кредитних ресурсів за 2017 рік довгострокові кредити становлять 88,1 %, а короткострокові – 11,9 %, в 2015 році короткострокові позики займали 60,3 %, а довгострокові 39,7 %.

5. Оцінка кредитоспроможності СТОВ імені Чапаєва дає підстави зробити висновки, що підприємство має передумови для одержання кредиту на загальних підставах, оскільки в 2015–2016 роках мало рейтинг А, в 2017 році рейтинг Б і відноситься до другого класу підприємств-позичальників за вище описаними методиками. У процесі оцінки кредитоспроможності позичальника доцільно використовувати такі методи аналізу: метод коефіцієнтів, метод групувань, метод порівнянь, рейтингові системи оцінки.

6. Використання нових інформаційних технологій оцінки кредитоспроможності, у наш час, є досить важливим компонентом економічної діяльності більшості суб'єктів господарювання. У роботі запропоновано складання плану-графіку платежів за кредитом, застосовуючи при цьому вбудовані фінансові функції. Розроблені заходи щодо автоматизації кредитних операцій у СТОВ імені Чапаєва допоможуть під час залучення банківських кредитів планувати грошові потоки на погашення позички. Корисність розробленої автоматизації кредитних операцій полягає також у тому, що фінансові служби підприємства можуть слідкувати за динамікою кредитоспроможності підприємства та робити висновки про доцільність залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

7. Щодо перспективи розвитку кредитно-фінансових відносин, необхідно підкреслити, що платоспроможність позичальників є основною передумовою їхньої кредитоспроможності, а прибуток є головним джерелом оплати кредиту. Проте, ефективність банківського сектору – не менш важливий фактор отримання кредиту. Банки мають підвищити ефективність своєї роботи і у цьому напрямку зменшити розміри відсоткової ставки по кредитах. Це зробило б комерційні кредити більш доступними для товаровиробників. Кредитування сільськогосподарських підприємств в майбутньому повинно розвиватися у напрямку формування ринку землі. Але це може статися тільки після врегулювання законодавства в цій сфері, а також чіткої побудови системи і механізмів переходу прав власності на землю.

На основі проведених досліджень та з метою удосконалення залучення, погашення банківських кредитів та оцінки кредитоспроможності позичальника, доцільно обґрунтувати наступні пропозиції.

1. Розробка нових форм і методів кредитування, удосконалення технології видачі та погашення банківських позичок.

2. Залучення банківських кредитів у досить великих розмірах не

сприятиме ефективній фінансово-господарській діяльності, тобто під час планування поповнення фінансових ресурсів за рахунок банківських позичок слід визначати та аналізувати, чи є вигідним таке залучення для підприємства і яким чином воно може вплинути на його фінансовий стан.

3. Нарощування залученого капіталу допоможе оптимізувати структуру балансу, а також підвищить ефективність використання капіталу.

4. Більш вигідною формою довгострокового кредитування для підприємства може стати застосування лізингу як інвестиційного кредиту.

5. Запровадити використання комп'ютерних технологій з метою автоматизації розрахунків за кредитними операціями, що дозволить підняти рівень організації праці, дасть можливість значно зменшити витрати часу на обчислення і розрахунки.

6. Провести на підприємстві фінансово-економічні, виробничо-технічні, організаційно-правові заходи, спрямовані на відновлення платоспроможності, ліквідності та кредитоспроможності підприємства.

7. З метою запобігання заборгованості по відсотках за кредит найкращим методом є створення в СТОВ імені Чапаєва спеціального фонду погашення кредиту, відрахування до якого здійснюються за розробленим графіком. На кошти цього фонду, які зберігаються у відповідному банку, можуть наховуватися депозитні відсотки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Ключко А. В. Необхідність та сутність кредитування сільськогосподарських підприємств / Ключко А. В., Сокирко М. А. // Економіка і підприємництво : організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу. Збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів. Вип. 17. Том 2. – Полтава : ПДАА, 2017. – С. 18–21.

2. Ключко А. В. Сутність та критерії оцінювання кредитоспроможності підприємства / Ключко А. В. // Матеріали студентської наукової конференції (Полтава, ПДАА, 25-26 квітня 2018 рік) [Текст] : зб. наук. пр. – Полтава : ПДАА, 2018. – С. 311–313.

Анотація

Ключко А. В. Кредитування сільськогосподарських підприємств та шляхи підвищення його ефективності. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

У дипломній роботі обґрунтовано теоретичні аспекти кредитування підприємств в сучасних умовах, досліджено місце та значення кредитування в господарському обороті. У ході дослідження з'ясовано економічну сутність та необхідність банківського кредитування підприємств.

У роботі проаналізовано фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства, досліджено порядок отримання та погашення банківських кредитів та використання комп'ютерних технологій для автоматизації кредитних операцій на підприємстві. Оцінено порядок планування потреби в короткострокових та довгострокових кредитах банку, проведено оцінку кредитоспроможності позичальника та розроблено напрями її удосконалення.

Ключові слова: кредитування, банківський кредит, кредитна політика, кредитний ризик, кредитоспроможність.

Аннотация

Клочко А. В. Кредитование сельскохозяйственных предприятий и повышение его эффективности. - Рукопись.

Дипломная работа на соискание степени высшего образования «Магистр» по специальности «Финансы, банковское дело и страхование». – Полтавская государственная аграрная академия, Полтава, 2018.

В дипломной работе рассмотрено теоретические аспекты кредитования предприятий в современных условиях, исследовано место и значение кредитования в хозяйственном обороте. В процессе исследования восстановлено экономическую сущность и необходимость банковского кредитования предприятий.

В работе проанализировано финансово-экономическое состояние исследуемого предприятия, последовательность получения и погашения банковских кредитов и применения компьютерных технологий с целью автоматизации кредитных операций на предприятии. Произведена оценка планирования потребности в краткосрочных и долгосрочных кредитах банка.

Ключевые слова: кредитование, банковский кредит, кредитная политика, кредитный риск, кредитоспособность.

Annotation

Kloho A. Lending agricultural enterprises and improvement of the efficiency. – Manuscript.

Graduate work for obtaining the degree of higher education «Master» in the specialty «Finance, banking and insurance». – Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

In the research paper discussed the theoretical aspects of lending companies in the current environment, explore the place and importance of credit in the economy. The study vstanovleno economic substance and the need for bank lending to businesses, analyzed credit problems of agricultural enterprises in the modern world.

The paper analyzed the financial position of the investigated companies, the sequence of receipt and repayment of bank loans and the use of computer technology to automate the credit operations of the enterprise. An assessment of the need for planning short-term and long-term bank loans, suggested ways to improve the efficiency of agricultural lending businesses.

Keywords: credit, bank loan, credit policy, credit risk, credit quality.